

ZAKON O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU

I OSNOVNE ODREDBE

Clan 1.

Ovim zakonom uređuje se: sticanje, ostvarivanje i prestanak prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, ko se smatra osiguranikom, penzijski staz, osiguravanje sredstava za penzijsko i invalidsko osiguranje i druga pitanja u vezi s penzijskim i invalidskim osiguranjem. Po ovom zakonu obaveznim penzijskim i invalidskim osiguranjem osiguranicima se osiguravaju prava za slučaj invalidnosti, smrti i starosti. Na dobrovoljno penzijsko i invalidsko osiguranje mogu se osigurati lica koja nisu obavezno osigurana.

Clan 2.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su: pravo na starosnu penziju, pravo na invalidsku penziju, pravo na porodicnu penziju, prava osiguranika sa promijenjenom radnom sposobnosć u.

Clan 3.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su neotudjiva, licna i materijalna i ne mogu se prenositi na druga lica. Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne mogu zastarjeti. Prava po ovom zakonu ne mogu se oduzeti, smanjiti ili ograniciti, izuzev slucajeva utvrdjenih ovim zakonom.

Clan 4.

Sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje, u skladu sa ovim zakonom, osiguravaju se iz doprinosa i drugih izvora.

Clan 5.

Zateceni nosioci penzijskog i invalidskog osiguranja na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine na dan stupanja na snagu ovog zakona (u daljem tekstu: nosioci osiguranja) nastaviti ce sa radom do donosenja zakona iz clana 153. ovog zakona.

Clan 6.

Nosiocem osiguranja iz clana 5. ovog zakona upravlja Upravni odbor. Upravni odbor ima sedam clanova. Clanove Upravnog odbora imenuje Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vlada Federacije) u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Clan 7.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja se ostvaruju po propisima o upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drugacije odredjeno.

II OSIGURANA LICA

1. Osiguranici

Clan 8.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obaveznim penzijskim i invalidskim osiguranjem osiguravaju i ostvaruju: 1. zaposlenici na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija); 2.

profesionalna vojna lica koja imaju svojstvo vojnog lica prema propisima o vojnoj službi u Vojsci Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vojska Federacije); 3. zaposlenici organa unutarnjih poslova; 4. zaposlenici u sudskoj policiji i kazneno popravnim ustanovama; 5. izabrani ili imenovani nosioci javne ili druge društvene funkcije na teritoriji Federacije koji za taj rad primaju placu, odnosno ostvaruju naknadu plate za obavljanje te funkcije; 6. zaposlenici koji su u radnom odnosu na teritoriji Federacije koji su upućeni na rad u inozemstvo, ako nisu obavezno osigurani po propisima države u koju su upućeni ili ako međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju (u daljem tekstu: međunarodni ugovor) nije drugačije određeno; 7. državljani Bosne i Hercegovine Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: državljani Federacije), koji su zasnovali radni odnos kod organizacije koja obavlja djelatnost u inozemstvu; 8. izabrani ili imenovani nosioci javne ili druge društvene funkcije u organima Bosne i Hercegovine, ako zakonom Bosne i Hercegovine nije drugačije određeno.

Član 9.

Obavezno su osigurani državljani Federacije koji su: 1. na teritoriji Federacije zaposleni kod stranih ili međunarodnih organizacija i ustanova, konzularnih i diplomatskih predstavništava ili su u licnoj službi stranih državljana, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno; 2. zaposleni u inozemstvu, ako su bili neposredno pred odlazak u inozemstvo osigurani na teritoriji Federacije, odnosno ako su imali pred odlazak u inozemstvo prebivalis te na teritoriji Federacije i nisu obavezno osigurani kod inozemnog nosioca socijalnog osiguranja; 3. zaposleni kod stranog poslodavca u državi u kojoj su obavezno osigurani, ali u kojoj prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne mogu da ostvaruju ili ih ne mogu koristiti van te države, pod uvjetom da su neposredno pred odlazak u inozemstvo imali prebivaliste na teritoriji Federacije i ako su državljani Federacije.

Član 10.

Obavezno su osigurani strani državljani i lica bez državljanstva koji su na teritoriji Federacije: 1. zaposleni kod stranog poslodavca, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno; 2. zaposleni kod međunarodnih organizacija i ustanova, stranih diplomatskih i konzularnih predstavništava, ako je takvo osiguranje predviđeno međunarodnim ugovorom. Pod poslodavcem u smislu ovog zakona smatraju se pravna i fizička lica.

Član 11.

Obavezno se osiguravaju na teritoriji Federacije lica: 1. koja obavljaju privrednu ili uslužnu djelatnost, a upisana su u odgovarajući registar; 2. koja, u skladu sa posebnim propisima samostalno u vidu zanimanja obavljaju profesionalnu djelatnost, te vjerski službenici; 3. korisnici prava na odgovarajuće zapošljavanje za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije; 4. vrhunski sportisti, ako nisu osigurani po drugom osnovu.

Član 12.

Obavezno se osiguravaju zemljoradnici i članovi njihovog domaćinstva i druga lica koja se bave poljoprivrednom djelatnošću kao jedinim ili glavnim zanimanjem, koji su navršili 15 godina života (u daljem tekstu: zemljoradnici). Smatra se da je poljoprivredna djelatnost jedino ili glavno zanimanje u smislu ovog zakona ako zemljoradnik prosječno mjesečno od te djelatnosti ostvaruje prihod najmanje u visini prosječne mjesečne plate u Federaciji u prethodnoj godini. Kao domaćinstvo u smislu ovog zakona smatra se zajednica života, privredjivanja i trošenja prihoda ostvarenih radom njihovih članova. 2. Osigurana lica

Član 13.

Lica koja su bila osiguranici po čl. 8, 9. i 10. ovog zakona prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ostvaruju u slučaju starosti i gubitka radne sposobnosti, po prestanku radnog odnosa: 1. dok primaju novcanu naknadu u vezi sa korištenjem prava na odgovarajuće zapošljavanje, za vrijeme čekanja na zapošljavanje i za vrijeme čekanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju; 2. privremeno nezaposlena lica koja su prijavljena nadležnoj ustanovi za zapošljavanje Federacije (u daljem tekstu: ustanova za zapošljavanje), ako je odluka o prestanku njihovog radnog odnosa donesena u slučaju kada je proveden postupak za prestanak preduzeća i drugog pravnog lica, pod uvjetom da su prije prestanka radnog odnosa bila osigurana neprekidno najmanje devet mjeseci ili sa prekidima 12 mjeseci u posljednjih 18 mjeseci. Ovo osiguranje traje najviše jednu godinu u svakom pojedinom slučaju prestanka radnog odnosa, ali najviše tri godine u toku radnog vijeka zaposlenika. Pod preduzećem i drugim pravnim licem u smislu ovog zakona podrazumijevaju se preduzeća, ustanove, državni organi, banke i druge finansijske organizacije, zadruge i oblici saradnje i zajedničkog poslovanja sa stranim licima.

Clan 14.

Penzijskim i invalidskim osiguranjem osiguravaju se prava, utvrđena ovim zakonom, svakom građaninu u slučaju gubitka radne sposobnosti, a u slučaju smrti članovima njegove porodice pravo na porodicnu penziju, ako je gubitak radne sposobnosti, odnosno smrt posljedica povrede na radu, odnosno profesionalne bolesti nastale za vrijeme: 1. rada u drugom preduzeću i u drugom pravnom licu, u smislu propisa o radnim odnosima; 2. obavljanja obaveznog praktičnog rada učenika i studenata u toku sticanja obrazovanja i odgoja; 3. obavljanja poslova bez zasnivanja radnog odnosa (volonterski rad); 4. prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije koju organizira ustanova za zapošljavanje; 5. društveno organiziranog omladinskog radnog angažiranja (oblici zadrugeštva učenika, studenata i nezaposlene omladine); 6. obavljanja javnih radova; 7. učestvovanja na organiziranim sportskim takmicenjima; 8. obavljanja privremenih i povremenih poslova u smislu propisa o radu; 9. stručnog osposobljavanja za rad djece sa teskocama u razvoju; 10. izdržavanja kazne zatvora. Odredba stava 1. tacka 2. ovog clana primjenjuje se i na državljane Federacije koji se, saglasno propisima, nalaze u inozemstvu radi učenja, odnosno sticanja prakse, ako su prije odlaska u inozemstvo imali prebivaliste na teritoriji Federacije. Odredba stava 1. tacka 2. ovog clana primjenjuje se i na strane državljane koji se nalaze na učenju, odnosno praksi na teritoriji Federacije, ako država čiji su oni državljani isto tako postupa sa državljanima Federacije, odnosno ako međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno.

Clan 15.

Lica koja nisu osigurana po drugom osnovu osigurana su za slučaj gubitka radne sposobnosti i smrti, kao posljedice povrede na radu, odnosno profesionalne bolesti, ako: 1. učestvuju u akcijama spasavanja ili odbrane od elementarnih nepogoda ili nesreća; 2. učestvuju u društveno organiziranim radnim akcijama u Federaciji pri obnovi i izgradnji zemlje; 3. obavljaju poslove vojne ili odgovarajuće civilne zaštite ili ako se obucavaju za vršenje ovih poslova; 4. izvršavaju naloge Vojske Federacije, odnosno ministarstva unutrašnjih poslova, kao i lica rezervnog sastava tih organa; 5. obavljaju javne i druge društvene funkcije ili građanske dužnosti na poziv državnih ili drugih ovlaštenih organa; kao članovi operativnih sastava dobrovoljnih vatrogasnih organizacija vrše poslove gasenja požara i zaštite od drugih nesreća; 7. kao članovi gorske službe spasavanja, odnosno ronionici, kada učestvuju u otklanjanju neposredne opasnosti po život i zdravlje ljudi, odnosno imovine ili kad učestvuju u spasavanju ljudi, odnosno imovine.

Clan 16.

Licima iz cl. 14. i 15. ovog zakona osigurava se sticanje i korištenje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, pod uvjetima i na način kojim se osigurava sticanje i korištenje tih prava zaposlenicima, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

Clan 17.

Državljanin Federacije koji nisu obuhvaćeni obaveznim penzijskim i invalidskim osiguranjem mogu sebi i članovima svoje porodice dobrovoljnim osiguranjem osiguravati prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, pod uvjetima i u obimu utvrđenim ovim zakonom. Državljanin Federacije zaposleni u državi sa kojom nije zaključio međunarodni ugovor mogu se dobrovoljno osigurati na penzijsko i invalidsko osiguranje, u skladu sa ovim zakonom.

Clan 18.

Na dobrovoljno osiguranje može se osigurati lice koje je navršilo 15 godina života i koje ima opću zdravstvenu sposobnost. Lice koje se nalazi na redovnom školovanju ili odlasku u vojni rok ne može se osigurati na dobrovoljno osiguranje.

Clan 19.

Lica iz clana 17. ovog zakona i lica kojima je prestalo svojstvo osiguranika ne mogu ostvarivati prava po osnovu promijenjene radne sposobnosti.

Clan 20.

Invalidnost, kao osnov za sticanje prava osiguranika u dobrovoljnom osiguranju, postoji kad kod osiguranika uslijed bolesti ili povrede van rada nastupi potpuna nesposobnost za rad i privredjivanje.

III STICANJE I OSTVARIVANJE PRAVA IZ PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA

Clan 21.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja sticu se za slucaj: starosti, invalidnosti, smrti. 1. Invalidnost

Clan 22.

Invalidnost, u smislu ovog zakona, postoji kada osiguranik zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, profesionalnom bolescu, povredom van rada ili bolescu koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, postane potpuno nesposoban za obavljanje poslova radnog mjesta na koje je bio raspoređen i koje je obavljao prije nastanka invalidnosti. Kod osiguranika iz stava 1. ovog clana postoji promijenjena radna sposobnost kada može da radi puno radno vrijeme na drugim poslovima koji odgovoraju njegovim tjelesnim i psihofizičkim sposobnostima sa ili bez prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije. Gubitak radne sposobnosti kod osiguranika iz stava 1. ovog clana, u smislu ovog zakona, postoji kada ne može da obavlja poslove iz stava 2. ovog clana.

Clan 23.

Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se povreda osiguranika prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizičkim ili hemijskim djelovanjem, kao i povreda prouzrokovana naglim promjenama položaja tijela, iznenadnim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za vršenje poslova svog radnog mjesta. Povredom na radu smatra se i povreda prouzrokovana na način iz stava 1. ovog clana koju osiguranik pretrpi na redovnom putu od stana do mjesta rada ili obratno, na putu preduzetom radi izvršavanja poslova i na putu preduzetom radi stupanja na rad. Povredom na radu smatra se i bolest osiguranika koja je nastala neposredno i kao isključiva posljedica nekog nesretnog slučaja ili više sile za vrijeme obavljanja poslova svog radnog mjesta ili u vezi s njima. Povredom na radu smatra se i povreda koju osiguranik pretrpi u obavljanju poslova iz čl. 14. i 15. ovog zakona.

Clan 24.

Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se i povreda koju osiguranik pretrpi na način iz clana 23. stav 1. ovog zakona: 1. u vezi sa korištenjem prava iz zdravstvene zaštite; 2. u vezi sa korištenjem prava na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju po ovom zakonu; 3. na drugom poslu koji vrši u interesu preduzeća i drugog pravnog lica u kome se nalazi u radnom odnosu; 4. prilikom učestvovanja u organiziranim sportskim takmičenjima koje organiziraju nadležni organi; 5. na putu od mjesta rada do mjesta stanovanja. Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se i povreda zemljoradnika prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizičkim ili hemijskim djelovanjem, kao i povreda prouzrokovana naglim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za obavljanje poslova u poljoprivrednoj djelatnosti. Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se i povreda osiguranika koju je pretrpio prilikom obavljanja poslova u vrijeme koje mu se na osnovu clana 94. ovog zakona priznaje kao poseban staz. Nosilac osiguranja učestvuje u utvrđivanju povrede na radu u preduzeću i drugom pravnom licu, kod poslodavca i zemljoradnika.

Clan 25.

Profesionalna bolest, u smislu ovog zakona, jeste određena bolest prouzrokovana dužim neposrednim uticajem procesa i uvjeta rada na poslovima koje je osiguranik obavljao na svom radnom mjestu. Profesionalne bolesti i radna mjesta na kojima se te bolesti pojavljuju, kao i uvjeti pod kojima se smatraju profesionalnim bolestima, utvrđuju nosioci osiguranja, po prethodno pribavljenom mišljenju odgovarajućih stručnih i naučnih organizacija, uz saglasnost Federalnog ministarstva za socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice (u daljem tekstu: Ministarstvo). Propisi iz stava 2. ovog clana donijet će se najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Clan 26.

Invalid rada, u smislu ovog zakona, jeste osiguranik koji po osnovu invalidnosti ostvaruje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Clan 27.

Osiguranici kod kojih nastane invalidnost, zavisno od promijenjene radne sposobnosti, razvrstavaju se u dvije kategorije invalidnosti: Strana 967 u I kategoriju invalidnosti razvrstavaju se osiguranici kod kojih nastane

gubitak radne sposobnosti, u II kategoriju invalidnosti razvrstavaju se osiguranici sa promijenjenom radnom sposobnoscu.

Clan 28.

Svojim radnim mjestom, u smislu ovog zakona, smatra se radno mjesto na kome je osiguranik radio prije nastanka invalidnosti. Drugim odgovarajucim radnim mjestom, odnosno odgovarajucim zaposlenjem, smatra se radno mjesto koje odgovara tjelesnim i psihofizickim sposobnostima osiguranika na kome osiguranik sa radnim naporom, koji ne pogorsava njegovo zdravstveno stanje, moze da radi puno radno vrijeme, prema promijenjenoj radnoj sposobnosti.

Clan 29.

Invalidnost, kao osnov za sticanje prava osiguranika iz clana 11. tac. 1. i 2. ovog zakona, postoji kada kod osiguranika, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, profesionalnom bolescu, povredom van rada ili bolescu, koje se ne mogu otkloniti lijecenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, nastane promjena ili gubitak radne sposobnosti za obavljanje djelatnosti po osnovu koje je osiguran neposredno prije nastanka invalidnosti, odnosno prije prestanka posljednjeg osiguranja, odnosno koji odgovaraju stepenu njegove strucne spreme. Invalidnost kao osnov za sticanje prava zemljoradnika, u smislu ovog zakona, postoji kad kod osiguranika, na nacin iz stava 1. ovog clana, nastane gubitak radne sposobnosti za obavljanje poslova u poljoprivrednoj djelatnosti. Invalidnost kao osnov za sticanje prava lica iz cl. 14. i 15. ovog zakona postoji kad kod lica, na nacin iz stava 1. ovog clana, nastane promjena ili gubitak radne sposobnosti za poslove za koje je osposobljeno ili je njegovo osposobljavanje bilo u toku neposredno prije nastanka invalidnosti. 2. Starosna penzija

Clan 30.

Osiguranik stice pravo na starosnu penziju kad navrsi 65 godina zivota i najmanje 20 godina penzijskog staza. Osiguranik stice pravo na starosnu penziju kada navrsi 40 godina penzijskog staza, bez obzira na godine zivota.

Clan 31.

Osiguraniku kome se, u smislu ovog zakona, staz osiguranja racuna s uvecanim trajanjem, starosna granica za sticanje prava na penziju smanjuje se srazmjerno stepenu uvecanja staza.

Clan 32.

Starosna penzija se utvrđuje od mjesečnog prosjeka placa koje je osiguranik ostvario u bilo kojih uzastopnih 15 godina osiguranja koje su za osiguranika najpovoljnije, počev od 1. januara 1966. godine, a ako nema tih podataka, uzimaju se podaci od 1. januara 1970. godine (u daljem tekstu: penzijski osnov). Kao godina osiguranja iz koje se uzima placa za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se kalendarska godina u kojoj je osiguranik ostvario placu, odnosno naknadu place za najmanje šest mjeseci staza osiguranja. Placa, odnosno naknada place ostvarena u godini u kojoj osiguranik ostvaruje pravo na starosnu penziju ne uzima se za utvrđivanje penzijskog osnova. Kada se starosna penzija ostvaruje sa stazom osiguranja kracim od 15 godina, penzijski osnov se utvrđuje na osnovu prosjecne place ostvarene za vrijeme ukupnog staza osiguranja.

Clan 33.

Za utvrđivanje penzijskog osnova iz clana 32. ovog zakona uzimaju se neto place (u daljem tekstu: place), i novcane naknade koje je osiguranik ostvario, odnosno neto osnovice osiguranja za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljem tekstu: osnovice osiguranja).

Clan 34.

Za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se prosjecna mjesečna placa koju je osiguranik ostvario u punom radnom vremenu. Placa koja je ostvarena radom u vremenu dužem ili kracem od punog radnog vremena preračunava se na prosjecni mjesečni iznos koji odgovara placi za puno radno vrijeme. Osiguraniku koji je u kalendarskoj godini bio istovremeno u dva ili više radnih odnosa, placa se racuna tako sto se uzima ukupna ostvarena placa i sati provedeni na radu u svim radnim odnosima do punog radnog vremena. Placa ostvarena radom u vremenu dužem od punog radnog vremena uzima se za utvrđivanje penzijskog osnova samo ako je takav rad imao karakter rada dužeg od punog radnog vremena u smislu propisa o radu.

Clan 35.

Za vrijeme za koje je osiguranik ostvario naknadu place prema propisima o zdravstvenom osiguranju, za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se iznos prosječne mjesečne place osiguranika, koja se utvrđuje na osnovu place ostvarene u kalendarskoj godini koja prethodi godini u kojoj je nastala privremena spriječenost za rad, preračunate koeficijentom za valorizaciju utvrđenim za tu godinu, u skladu sa članom 45. ovog zakona.

Clan 36.

U prosječan mjesečni iznos place za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se osnov za određivanje naknade, odnosno uzimaju se naknade koje ostvaruje invalid rada sa promijenjenom radnom sposobnošću sa pravom na rasporedjivanje odnosno zaposlenje na odgovarajuće radno mjesto, kao i pravom na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju. Kad se u obračunskom razdoblju za utvrđivanje penzijskog osnova nalaze i periodi u kojima su ostvarene naknade place iz člana 75. tac. 1. do 3. ovog zakona, za utvrđivanje penzijskog osnova uzimaju se osnovi od kojih su utvrđene visine ovih naknada. Ovi osnovi preračunavaju se koeficijentom za valorizaciju utvrđenim za godinu iz koje je uzeta placa za utvrđivanje tih osnova, u skladu sa članom 45. ovog zakona. Kada se u obračunskom razdoblju za utvrđivanje penzijskog osnova nalaze i periodi u kojima su ostvarene naknade place iz člana 75. tacka 4. ovog zakona, za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se iznos tih naknada preračunatih koeficijentom za valorizaciju iz godine u kojoj su te naknade ostvarene. Ako se ove naknade umanjuju za vrijeme privremene spriječenosti za rad, za utvrđivanje penzijskog osnova naknade se uzimaju u punom iznosu.

Clan 37.

Za utvrđivanje penzijskog osnova za osiguranike: 1. iz člana 8. i člana 10. stav 1. tacka 1. uzima se placa ostvarena iz radnog odnosa; 2. iz člana 8. tacka 5. ovog zakona uzima se placa odnosno naknada za obavljanje te funkcije.

Clan 38.

Za utvrđivanje penzijskog osnova za osiguranike: 1. iz člana 8. tac. 6. i 7. ovog zakona uzima se placa, koju bi za istu vrstu posla ostvario u Federaciji; 2. iz čl. 9. i 10. ovog zakona uzima se osnovica osiguranja koja je služila kao osnov za plaćanje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje; 3. iz člana 11. stav 1. tac. 1. i 2. ovog zakona uzima se placa osiguranika, najmanje u visini prosječne place u Federaciji na osnovu podataka Federalnog zavoda za statistiku (u daljem tekstu: Zavod); 4. iz člana 11. tacka 3. ovog zakona uzima se osnov od koga je određena naknada koju osiguranik prima za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije radi odgovarajućeg zapošljavanja; 5. iz člana 11. tacka 4. ovog zakona uzimaju se primanja vrhunskih sportista, najmanje u visini prosječne place u Federaciji; iz člana 12. ovog zakona uzima se osnovica na koju je zemljoradnik osiguran.

Clan 39.

Za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se i placa ostvarena po osnovu inovacija, racionalizacija i drugih vidova stvaralastva u radu. Prilikom utvrđivanja penzijskog osnova uzima se ukupan iznos place ostvarene u skladu sa stavom 1. ovog člana, kao da je ostvarena u godini u kojoj je isplaćena.

Clan 40.

Osiguranicima koji ostvaruju pravo na penziju na osnovu međunarodnih ugovora periodi provedeni u osiguranju kod inozemnog nosioca osiguranja ne uzimaju se za utvrđivanje penzijskog osnova, prema ovom zakonu.

Clan 41.

Osiguranicima iz člana 13. ovog zakona, za vrijeme čekanja na zaposlenje, za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se osnovica na koju je plaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje. Za utvrđivanje penzijskog osnova za osiguranike iz čl. 14. i 15. ovog zakona, uzima se prosječna placa u Federaciji na osnovu podataka Zavoda (u daljem tekstu: prosječna placa u Federaciji), a ako je to za osiguranika povoljnije, placa ili osnovica osiguranja na koju je plaćen doprinos prije sticanja svojstva osiguranog lica iz čl. 14. i 15. ovog zakona. Za osiguranike iz člana 17. ovog zakona za utvrđivanje penzijskog osnova, uzima se osnovica osiguranja na koju je obračunat i uplaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Clan 42.

Za osiguranike koji nemaju placu ostvarenu poslije 1. januara 1966. godine penzijski osnov utvrđuje se u procentu od osnova koji predstavlja prosjecna placa u Federaciji u godini koja prethodi godini ostvarivanja prava i iznosi: 160% za osiguranike sa visokom strucnom spremom, 122% za osiguranike sa visom strucnom spremom i VK radnike, 95% za osiguranike sa srednjom strucnom spremom i KV radnike, 70% za osiguranike sa nizom strucnom spremom i PK i NK radnike. Pod strucnom spremom iz stava 1. ovog clana podrazumijeva se strucna sprema koju je osiguranik imao u momentu prestanka osiguranja.

Clan 43.

Za utvrđivanje penzijskog osnova ne uzimaju se slijedeća primanja: nagrade po osnovu posebnog priznanja ili bilo kakve jednokratne nagrade, naknade i sl., primanja koja predstavljaju naknadu troškova (dnevnice, terenski dodatak, dodatak za odvojeni zivot od porodice, naknade za korištenje putnickog automobila i sl.), primanja iz sredstava zajednicke potrosnje koja koriste zaposlenici preduzeca i drugog pravnog lica (za godisnji odmor i rekreaciju, za ishranu, prilikom odlaska iz preduzeca a i drugog pravnog lica, penzioniranja, jubilarnih proslava za ispunjavanje odredjenog staza i sl.).

Clan 44.

Kao godina osiguranja iz koje se uzima placa i ostala primanja za utvrđivanje penzijskog osnova racuna se svaka kalendarska godina u kojoj je osiguranik ostvario placu, odnosno naknadu place za najmanje sest mjeseci rada u punom radnm vremenu. Ako osiguranik nije ostvario placu, odnosno naknadu place za potreban broj mjeseci iz stava 1. ovog clana, period za koji se placa uzima za utvrđivanje penzijskog osnova pomjera se unazad za jednu ili vise kalendarskih godina, dok se ne dobije obracunski period koji se uzima za utvrđivanje penzijskog osnova u smislu ovog zakona. Place za svaku godinu uzimaju se u cijelosti za utvrđivanje penzijskog osnova.

Clan 45.

Place iz ranijih godina valoriziraju se prema kretanju prosjeka placa svih zaposlenih na teritoriji Federacije. Valorizacija placa iz ranijih godina, prema kojima se u smislu clana 32. ovog zakona utvrđuje penzija, vrsi se prema prosjeku placa u posljednjoj kalendarskoj godini koja prethodi godini u kojoj osiguranik ostvaruje pravo na penziju, odnosno prema kretanju penzije u godinama u kojima nije izvršeno u potpunosti uskladjivanje penzija prema kretanju placa svih zaposlenih. Koeficijente za valorizaciju placa iz ranijih godina utvrđuju nosioci osiguranja, svake godine jedinstveno za sve place na osnovu statistickih podataka o kretanju placa svih zaposlenih na teritoriji Federacije.

Clan 46.

Koeficijenti valorizacije izrazavaju se cijelim brojevima, sa tri decimale. Koeficijenti valorizacije za svaku godinu jedinstveni su za sve place, bez obzira na njihovu visinu. Saopcenje o koeficijentu valorizacije objavljuje se u "Sluzbenim novinama Federacije BiH".

Clan 47.

Penzijski osnov utvrđuje se tako sto se place iz perioda iz kojeg se place uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova, valorizirane u skladu sa canom 45. ovog zakona, zbrajaju sa placama iz godine za koju je utvrđeno da se uzimaju u nominalnom iznosu i dijele sa ukupnim brojem sati iz perioda iz kojeg se place uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova u kojem su place ostvarene, pa tako dobijeni iznos, koji predstavlja prosjecni novcani izraz vrijednosti jednog radnog sata u obracunskom periodu, mnozi se sa brojem sati prosjecnog mjesecnog punog radnog vremena. Ukupna placa ostvarena radom u punom, kracem od punog i duzem od punog radnog vremena u jednoj godini preračunava se radi utvrđivanja penzijskog osnova na iznos koji odgovara placu za puno radno vrijeme. Kao puno radno vrijeme uzima se broj sati rada sedmicno ili u duzem razdoblju, u smislu propisa o radu. U ukupan broj sati za koje je ostvarena ukupna placa uzimaju se u obzir i sati za koje je osiguranik primao novcanu naknadu po propisima o radnim odnosima, zdravstvenom i penzijskom i invalidskom osiguranju i drugim propisima po kojima se isplac uje naknada place. Prosjecno mjesecno puno radno vrijeme u periodu iz kojeg se place uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova utvrđuje se na taj nacin da se zbrajaju svi sati mjesecnog punog radnog vremena, utvrđenog propisom ili opcim aktom preduzeca ili drugog pravnog lica za poslove koje je osiguranik obavljao i taj zbir podijeli sa brojem mjeseci iz kojih se place uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova.

Clan 48.

Ako nosilac osiguranja, odnosno osiguranik ne raspolaže podacima o placi za utvrđivanje penzijskog osnova u skladu sa članom 32. ovog zakona, za godine za koje se ne raspolaže podacima o placi osiguranika kao placa uzima se iznos prosječne place u Federaciji za te godine uvećan, odnosno umanjen za onoliko koliko je placa osiguranika bila prosječno veća odnosno manja od prosječne place u Federaciji u godinama za koje se raspolaže podacima o placi osiguranika. Smatra se da nosilac osiguranja, odnosno osiguranik ne raspolaže podacima o placi u smislu stava 1. ovog člana ako ne raspolaže podacima o placi utvrđenim u članu 32. ovog zakona, osim ako se radi o invalidskoj penziji koja se stice sa stazom osiguranja manjim od staza osiguranja utvrđenog u članu 32. ovog zakona

Clan 49.

Osigurancima koji su sami obveznici plaćanja doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za utvrđivanje penzijskog osnova uzimaju se osnovice koje služe za obračunavanje i plaćanje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Clan 50.

Starosna penzija se utvrđuje u procentu od penzijskog osnova prema dužini penzijskog staza i iznosi za 20 godina 45% od penzijskog osnova, a za svaku daljnju navršenu godinu povećava se za 2% od penzijskog osnova, s tim da ne može iznositi više od 85% od penzijskog osnova. Starosna penzija u godini u kojoj osiguranik ostvaruje pravo na penziju prethodno se uskladjuje od 1. januara, a prema kretanju place u decembru prethodne godine u odnosu na cijelu prethodnu godinu. U godinama u kojima nije izvršeno uskladjivanje penzije sa punim rastom placa uskladjivanje se vrši procentom koji se dobije kada se prosječna penzija iz decembra prethodne godine stavi u odnos sa prosječnom penzijom iz cijele prethodne godine. Starosna penzija sa svim dodacima kod određivanja ne može iznositi više od iznosa prosječne place isplaćene u decembru prethodne godine, uvećane dva puta, uskladjene za procenat porasta penzija u godini u kojoj se određuje starosna penzija. 3. Uskladjivanje penzija

Clan 51.

Starosna penzija uskladjuje se sa procentom do rasta prosječnih placa na teritoriji Federacije u godini u kojoj se vrši uskladjivanje ove penzije na osnovu podataka Zavoda, u skladu sa raspoloživim sredstvima nosioca osiguranja. Mogućnost uskladjivanja penzija obavezno se razmatra svaka tri mjeseca, a, kada se steknu uvjeti iz stava 1. ovog člana penzija se obavezno uskladjuje. Konacno uskladjivanje penzija za prethodnu godinu vrši se istovremeno sa usvajanjem godišnjeg obračuna nosioca osiguranja za tu godinu. Procenat konacnog uskladjivanja penzija zavisi od raspoloživih sredstava u godišnjem obračunu nosioca osiguranja. 4. Invalidska penzija

Clan 52.

Osiguranik, kod koga je utvrđena I kategorija invalidnosti stice pravo na invalidsku penziju: ako je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, bez obzira na dužinu penzijskog staza; ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da je prije nastanka invalidnosti imao navršen penzijski staz koji mu pokriva najmanje jednu trećinu razdoblja od navršenih najmanje 20 godina života do dana nastanka invalidnosti (u daljem tekstu: radni vijek), računajući radni vijek na pune godine.

Clan 53.

Osiguranik kod koga je utvrđena I kategorija invalidnosti do navršene 30. godine života stice pravo na invalidsku penziju ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da prije nastanka invalidnosti ima navršen penzijski staz koji mu pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka, ali najmanje jednu godinu osiguranja. Osiguraniku iz stava 1. ovog člana koji je bio na redovnom školovanju i takvim školovanjem stekao visu ili visoku stručnu spremu, radni vijek se računa od 22 godine života, ako je stekao visu stručnu spremu, odnosno 25 godina ako je stekao visoku stručnu spremu. Kada se invalidska penzija određuje od place ostvarene u godini u kojoj je nastala invalidnost, penzija se prethodno uskladjuje, počev od dana sticanja prava prema kretanju placa u posljednjem mjesecu iz perioda iz koga su place uzete za utvrđivanje penzijskog osnova u odnosu na cijeli period iz koga su place uzete za utvrđivanje penzijskog osnova.

Clan 54.

Invalidska penzija se utvrđuje od penzijskog osnova koji se utvrđuje na način predviđen u čl. 32. do 49. ovog zakona. Kada se invalidska penzija stice sa stazom osiguranja kracim od 15 godina, penzijski osnov se utvrđuje na osnovu prosječne plaće ostvarene za vrijeme ukupnog trajanja osiguranja. Kada se invalidska penzija stice sa stazom osiguranja kracim od 15 godina, za utvrđivanje penzijskog osnova ne uzima se plaća ostvarena u godini u kojoj se ostvaruje pravo na invalidsku penziju. Izuzetno od stava 3. ovog člana, plaća

ostvarena u godini u kojoj se ostvaruje pravo na invalidsku penziju uzima se za utvrđivanje penzijskog osnova kada se invalidska penzija stice samo na osnovu staza osiguranja ostvarenog u toj godini. Kada se invalidska penzija ostvaruje sa stazom osiguranja ostvarenim u godini koja prethodi godini ostvarivanja prava i u godini ostvarivanja prava, za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se plaća ostvarena u godini koja prethodi godini u kojoj se ostvaruje pravo, bez obzira na to da li je osiguranik u toj godini ostvario plaću, odnosno naknadu plaće za najmanje šest mjeseci staza osiguranja.

Član 55.

Invalidska penzija u slučaju invalidnosti prouzrokovane povredom na radu ili profesionalnom bolešću određuje se u visini od 85% od penzijskog osnova. Invalidska penzija u slučaju invalidnosti prouzrokovane bolešću ili povredom van rada određuje se od penzijskog osnova zavisno od dužine penzijskog staza i pokrivenosti radnog vijeka penzijskim stazom. Visina invalidske penzije ne može biti manja od visine starosne penzije za jednak penzijski staz.

Član 56.

Invalidska penzija u slučaju invalidnosti prouzrokovane bolešću ili povredom van rada određuje se u procentu od penzijskog osnova, zavisno od dužine

penzijskog staza i pokrivenosti radnog vijeka penzijskim stazom i iznosi

Navršeni penzijski sta - godina	Pokrivenost radnog vijeka penzijskim stazom 3/4 i više		Pokrivenost radnog vijeka penzijskim stazom manje od 3/4	
27	71,69		70,09	
28	73,36		71,96	
29	75,36		73,83	
30	76,60		75,70	
31	78,37		77,57	
32	80,04		79,44	
33	81,71		81,31	
34	83,38		83,18	
35 i više	85		85	

Invalidska penzija ne može biti veća od 85% od penzijskog osnova.

Član 57.

Kod određivanja visine invalidske penzije iz člana 56. ovog zakona osiguraniku koji je bio na redovnom školovanju i takvim školovanjem stekao visu ili visoku spremu radni vijek računa se od navrsene 22. (visu sprema), odnosno 25. (visoku sprema) godine života, pa do nastanka invalidnosti. Kod određivanja visine invalidske penzije osiguraniku koji je poslije navrsene 20. godine života bio na odluzenju odnosno dosluženju vojnog roka to vrijeme ne računa se u radni vijek.

Član 58.

Osiguraniku kod koga je invalidnost prouzrokovana djelomicno povredom na radu ili profesionalnom bolescu, a djelomicno bolescu ili povredom van rada invalidska penzija odredjuje se kao jedna penzija, koja se sastoji od srazmjernog dijela invalidske penzije obracunate za slucaj povrede na radu ili profesionalne bolesti i od srazmjernog dijela invalidske penzije obracunate za slucaj bolesti ili povrede van rada, tako sto se prethodno odredi iznos invalidske penzije koja bi pripadala da je ukupna invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolescu i iznos invalidske penzije koja bi pripadala da je ukupna invalidnost prouzrokovana bolescu ili povredom van rada. Od svakog tako obracunatog iznosa uzima se dio u procentu koji odgovara uticaju pojedinih uzroka invalidnosti na ukupnu invalidnost. Zbir tako dobivenih iznosa cini invalidsku penziju, koja ne moze iznositi vise od 85 % od penzijskog osnova.

Clan 59.

Licima iz cl. 14. i 15. ovog zakona pripada invalidska penzija u visini najnize penzije utvrdjene ovim zakonom. Licima iz stava 1. ovog clana koja su istovremeno osigurana po drugom osnovu kao osnov za odredjivanje invalidske penzije uzima se placa, odnosno osnovica za placanje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje prije dobivanja svojstva osiguranog lica iz cl. 14. i 15. ovog zakona, ako je to za njih povoljnije. 5. Porodicna penzija

Clan 60.

Porodicnu penziju mogu ostvariti clanovi porodice : bracni drug; djeca rodjena u braku, van braka, usvojena, pastorcad koju je osiguranik izdržavao, unucad i druga djeca bez roditelja koju je osiguranik izdržavao do svoje smrti. Porodicnu penziju moze ostvariti i bracni drug iz razvedenog braka, ako mu je sudskom odlukom utvrdjeno pravo na izdržavanje.

Clan 61.

Clanovi porodice sticu pravo na porodicnu penziju, ako je umrli osiguranik ispunjavao jedan od uvjeta: ispunio uvjete za starosnu penziju; po osnovu ostvarenog staza stekao uvjete za invalidsku penziju; bio korisnik starosne ili invalidske penzije. Ako je smrt osiguranika nastala kao posljedica povrede na radu ili profesionalne bolesti, clanovi porodice sticu pravo na porodicnu penziju bez obzira na duzinu penzijskog staza osiguranika.

Clan 62.

Udovica stice pravo na porodicnu penziju, ako ispunjava jedan od uvjeta: 1. ako je do smrti bracnog druga navrsila 45 godina zivota; 2. ako je do smrti bracnog druga ili u roku od jedne godine od dana smrti bracnog druga postala potpuno nesposobna za privredjivanje; 3. ako je poslije smrti bracnog druga ostalo jedno ili vise djece koja imaju pravo na porodicnu penziju po tom bracnom drugu, a udovica vrsi roditeljske duznosti prema toj djeci. Udovica koja u toku trajanja prava po tom osnovu postane potpuno nesposobna za privredjivanje zadržava pravo na porodicnu penziju, dok postoji takva nesposobnost. Udovica koja u toku trajanja prava na porodicnu penziju stecenog pod uvjetima iz stava 1. tac. 2. i 3. ovog clana navrsi 45 godina zivota zadržava trajno pravo na porodicnu penziju.

Clan 63.

Pravo na porodicnu penziju ima udovica i kad je dijete osiguranika rodjeno 300 dana poslije njegove smrti, s tim sto ovo pravo pripada od dana smrti osiguranika.

Clan 64.

Udovac stice pravo na porodicnu penziju, ako ispunjava jedan od uvjeta: 1. ako je do smrti bracnog druga navrsio 60 godina zivota; 2. ako je do smrti bracnog druga ili u roku od jedne godine od dana smrti bracnog druga postao potpuno nesposoban za privredjivanje; 3. ako je poslije smrti bracnog druga ostalo jedno ili vise djece koja imaju pravo na porodicnu penziju po tom bracnom drugu, a udovac vrsi roditeljske duznosti prema toj djeci. Udovac koji u toku trajanja prava na porodicnu penziju po tom osnovu postane potpuno nesposoban za privredjivanje zadržava pravo na porodicnu penziju dok postoji takva nesposobnost. Udovac koji u toku trajanja prava na porodicnu penziju stecenog pod uvjetima iz stava 1. tac. 2. i 3. ovog clana navsi 60 godina zivota zadržava trajno pravo na porodicnu penziju.

Clan 65.

Dijete stice pravo na porodicnu penziju i moze to pravo koristiti do navrsenih 15 godina zivota. Dijete starije od 15 godina zivota zadrzava, odnosno stice pravo na porodicnu penziju ako je na redovnom skolovanju. Pravo na porodicnu penziju pripada za vrijeme trajanja redovnog skolovanja, a najkasnije do navrsenih 25 godina zivota. Ako je redovno skolovanje prekinuto zbog ucesca u odbrani Bosne i Hercegovine, pravo na porodicnu penziju moze se steci odnosno koristiti i nakon godina iz stava 2. ovog clana onoliko vremena koliko je dijete zbog ucesca u odbrani Bosne i Hercegovine izgubilo na redovnom skolovanju. Ne smatra se redovnim skolovanjem ako dijete nastavi skolovanje u skoli istog ranga koju je vec zavrсило.

Clan 66.

Dijete koje postane potpuno nesposobno za samostalan zivot i rad do navrsenih godina zivota do kojih se djeci osigurava pravo na porodicnu penziju ima pravo na porodicnu penziju za sve vrijeme dok takva nesposobnost traje. Dijete kod koga nastane potpuna i trajna nesposobnost za samostalan zivot i rad poslije navrsenja godina zivota do kojih se djeci osigurava pravo na porodicnu penziju, a prije smrti osiguranika, stice pravo na porodicnu penziju ako ga je osiguranik izdrzavao do svoje smrti.

Clan 67.

Clanovi porodice korisnika starosne ili invalidske penzije sticu pravo na porodicnu penziju pod uvjetima kao i clanovi porodice osiguranika

Clan 68.

Clanovi porodice stranog drzavljanina osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske penzije koji stalno borave u inozemstvu, mogu steci pravo na porodicnu penziju po ovom zakonu, ako drzava u kojoj oni stalno borave priznaje to pravo drzavljanima Federacije, odnosno ako medjunarodnim ugovorom nije drugacije odredjeno.

Clan 69.

Porodicna penzija se odredjuje od starosne ili invalidske penzije koja bi osiguraniku pripadala u momentu smrti, odnosno od penzije koja je korisniku penzije pripadala u momentu smrti. Visina porodicne penzije odredjuje se od iznosa penzije iz stava 1. ovog clana, zavisno od broja clanova porodice koji imaju pravo na tu penziju i iznosi: za jednog clana 70%, za dva clana 80%, za tri clana 90%, za cetiri i vise clanova porodice 100 % od osnova.

Clan 70.

Ako pravo na porodicnu penziju imaju razvedeni bracni drug i bracni drug iz novog braka osiguranika, odnosno korisnika penzije, odredjuje se jedna porodicna penzija u visini koja pripada jednom clanu porodice. Ta penzija se dijeli na jednake dijelove. Ako nekom od korisnika porodicne penzije prestane pravo na penziju ili mu bude obustavljena isplata porodicne penzije, preostalim korisnicima penzije odredjuje se novi iznos porodicne penzije. Ako neki od korisnika porodicne penzije zivi odvojeno, porodicna penzija dijeli se na jednake dijelove svim korisnicima porodicne penzije.

Clan 71.

Odredbe ovog zakona o uskladjivanju starosne penzije primjenjuju se i na invalidsku i porodicnu penziju. 6. Zajamcena penzija i najniza penzija

Clan 72.

Osiguranicima koji su ostvarili starosnu penziju u visini od 85% od penzijskog osnova i osiguranicima koji su ostvarili invalidsku penziju po osnovu invalidnosti prouzrokovane povredom na radu ili profesionalnom bolescu osigurava se zajamcena penzija koja ne moze biti manja od 80% od prosjecne penzije isplacene u decembru prethodne godine, uskladjene za procenat porasta penzija u godini u kojoj se isplacuje zajamcena penzija. Osiguranicima koji nisu obuhvaceni stavom 1. ovog clana i korisnicima porodicne penzije ovih osiguranika

osigurava se najniži iznos penzije koji ne može biti manji od 60% od prosječne penzije isplaćene u decembru prethodne godine, usklađene za procenat porasta penzija u godini u kojoj se isplaćuje najniži iznos penzije. Odredbe st. 1. i 2. ovog člana ne odnose se na osiguranike koji su ostvarili pravo na srazmjerni dio penzije po međunarodnim ugovorima. 7. Prava invalida II kategorije invalidnosti

Član 73.

Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo da bude raspoređen na drugo odgovarajuće radno mjesto, odnosno pravo na odgovarajuće zaposlenje, prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, kao i pravo na odgovarajuće novčane naknade u vezi s korištenjem tih prava. Prava iz stava 1. ovog člana osiguranik ostvaruje u preduzeću i u drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca.

Član 74.

Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo na: 1. raspoređivanje ili zaposlenje na drugom odgovarajućem poslu; 2. prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju do navršene 55. godine života.

Član 75.

Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo na naknadu: 1. plaće od dana nastanka invalidnosti do dana rasporedjivanja ili zapošljavanja na drugom odgovarajućem poslu, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju; 2. plaće za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije; 3. plaće od dana završene prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije do dana raspoređivanja, odnosno zapošljavanja na drugom odgovarajućem poslu; 4. zbog manje plaće na drugom odgovarajućem poslu.

Član 76.

Osnov za određivanje naknade plaće iz člana 75. tac. 1. do 3. ovog zakona predstavlja plaća odnosno naknada plaće koju je osiguranik ostvario u posljednjoj godini osiguranja koja prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost. Naknada plaće iz stava 1. ovog člana usklađuje se u toku godine, u skladu sa ovim zakonom.

Član 77.

Naknada plaće iz člana 75. tac. 1. do 3. ovog zakona ne može biti niža od 30% od prosječne plaće svih zaposlenih na teritoriji Federacije u prethodnom tromjesečju na osnovu podataka Zavoda.

Član 78.

Naknada plaće iz člana 75. tačka 4. ovog zakona određuje se u visini razlike između valorizirane prosječne mjesečne plaće koju je osiguranik ostvario u godini osiguranja koja prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost i prosječne mjesečne plaće koju on ostvaruje na drugom poslu na koji je nakon toga raspoređen odnosno zaposlen. Ako osiguranik u godini osiguranja koja prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost, nije ostvario plaću nego naknadu plaće prema propisima o zdravstvenom osiguranju, naknada se određuje tako da se uzme iznos prosječne mjesečne plaće koji se utvrđuje na osnovu plaće ostvarene u kalendarскоj godini koja prethodi godini u kojoj je nastala privremena spriječenost za rad, preračunata koeficijentom za valorizaciju utvrđenim za tu godinu. Ako posljednja godina osiguranja iz stava 1. ovog člana nije godina koja neposredno prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost, već neka ranija godina, plaće iz te godine dovode se valorizacijom na nivo plaće u godini koja neposredno prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost.

Član 79.

Visinu naknade plaće iz člana 75. tac. 1. do 3. ovog zakona utvrđuje preduzeće, drugo pravno lice, odnosno poslodavac, u skladu sa ovim zakonom. Naknada plaće iz člana 75. tac. 1., do 4. ovog zakona usklađuje se sa kretanjem prosječne plaće u preduzeću, odnosno drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca u godini u kojoj se naknada plaće ostvaruje.

Član 80.

Licima iz čl. 14. i 15. ovog zakona kao osnov za utvrđivanje naknade iz člana 75. ovog zakona uzima se prosječna plaća u Federaciji u prethodnoj godini prema podacima Zavoda.

Clan 81.

Pravo na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, pravo na rasporedjivanje na drugo odgovarajuće radno mjesto i pravo na naknade iz clana 75. tac. 1. do 4. ovog zakona, osiguranik ostvaruje u preduzecu i drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca kod koga je radio u vrijeme nastanka invalidnosti.

IV PENZIJSKI STAZ

Clan 82.

Penzijski staz, u smislu ovog zakona, na osnovu koga se sticu i ostvaruju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, obuhvaca: 1. vrijeme provedeno u osiguranju od dana stupanja na snagu ovog zakona koje se racuna u staz osiguranja po odredbama cl. 83. do 93. i poseban staz iz clana 94. ovog zakona; 2. vrijeme navršeno do stupanja na snagu ovog zakona koje se racuna u penzijski staz po propisima koji su vazili do stupanja na snagu ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugacije odredjeno. Penzijski staz ostvaren u bivsim republikama Socijalisticke Federativne Republike Jugoslavije i u Zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje vojnih osiguranika do 6. marta 1992. godine uzet ce se u obzir drzavljanima Bosne i Hercegovine na teritoriji Federacije za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, a penzija ce se odrediti prema stazu ostvarenom u Federaciji, ako medjunarodnim ugovorom nije drugacije uredjeno, odnosno na osnovu reciprociteta. Osiguranik iz stava 2. ovog clana koji samoprema stazu ostvarenom u Federaciji ne ispunjava uvjete za sticanje prava na penziju prilikom odredjivanja penzije smatrat ce se da ispunjava minimalne uvjete utvrdjene ovim zakonom i prema tim uvjetima utvrdit ce se visina penzije. Staz osiguranja kod razlicitih nosilaca penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji i Republici Srpskoj priznavat ce se u skladu sa ugovorom zaključenim izmedju navedenih subjekata. Pri ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja pripadaju osiguraniku na osnovu penzijskog staza, u staz osiguranja se uracunava samo vrijeme za koje je uplacen doprinos. Lica iz cl. 14. i 15. ovog zakona mogu ostvariti prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja pod uvjetom da su uplacen doprinosi prije nastanka osiguranog slucaja. 1. Staz osiguranja koji se racuna sa efektivnim trajanjem

Clan 83.

U staz osiguranja sa efektivnim trajanjem (u daljem tekstu: staz osiguranja) racuna se vrijeme koje je osiguranik iz cl. 8. do 12. ovog zakona proveo poslije navrsene 15te godine zivota u radnom odnosu odnosno na radu po osnovu koga je bio obavezno osiguran na penzijsko i invalidsko osiguranje i osigurano lice iz clana 13. ovog zakona.

Clan 84.

U staz osiguranja racuna se vrijeme provedeno u radnom odnosu s punim radnim vremenom. Pod punim radnim vremenom iz stava 1. ovog clana podrazumijeva se i vrijeme koje zaposlenik provede u radnom odnosu sa skracenim radnim vremenom koje se, u smislu propisa o radu, smatra punim radnim vremenom. U staz osiguranja racuna se i vrijeme provedeno u radnom odnosu s nepunim radnim vremenom, osim slucajeva iz stava 2. ovog clana, u trajanju koje odgovara ukupnom broju sati takvog rada ostvarenog za pojedine godine, obracunatog na puno radno vrijeme, u skladu sa propisima o radnim odnosima. Odredbe st. 1. i 2. ovog clana primjenjuju se i kada je radno vrijeme ostvareno u dva ili vise radnih odnosa.

Clan 85.

U staz osiguranja racuna se vrijeme koje je osiguranik proveo: 1. na bolovanju po prestanku radnog odnosa ili drugog rada po osnovu koga je bio osiguran, ako je za to vrijeme primao naknadu place; 2. na profesionalnoj rehabilitaciji, na prekvalifikaciji odnosno dokvalifikaciji.

Clan 86.

U staz osiguranja, pod uvjetom iz clana 82. stav 5. ovog zakona, racuna se vrijeme koje je u toku trajanja radnog odnosa osiguranik proveo: 1. na odsustvu bez naknade place najvise do 30 dana u jednoj kalendarskoj godini; 2. za vrijeme udaljenja sa rada (suspenzija) najvise do 30 dana, ako je zbog izrecene disciplinske mjere prestao radni odnos; 3. u pritvoru najvise do 30 dana, osim ako je krivicni postupak bio pravosnaznom odlukom obustavljen ili ako je osiguranik bio oslobođen optuzbe ili optuzba bila odbijena, ali ne zbog nenadleznosti suda; 4. na izdrzavanju kazne zatvora najvise do 30 dana.

Clan 87.

Osiguraniku sa promijenjenom radnom sposobnoscu u staz osiguranja racuna se vrijeme cekanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, i vrijeme cekanja na odgovarajuce zaposlenje, dok prima odgovarajucu naknadu. U staz osiguranja racuna se vrijeme osiguranja iz clana 13. ovog zakona.

Clan 88.

U staz osiguranja racuna se vrijeme za koje je osiguranik bio prijavljen na dobrovoljno osiguranje za koje je vrijeme uplacen doprinos. 2. Staz osiguranja sa uvecanim trajanjem

Clan 89.

Osiguranicima koji rade na narocito teskim i za zdravlje stetnim radnim mjestima na kojima poslije navrsenja odredenih godina zivota ne mogu uspjesno da obavljaju svoju profesionalnu djelatnost, staz osiguranja racuna se sa uvecanim trajanjem. Stepem uvecanja staza osiguranja zavisi od tezine i stetnosti rada odnosno od prirode posla, a stepen uvecanja staza osiguranja moze iznositi najvise 50%.

Clan 90.

Kao radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem, mogu se utvrditi radna mjesta na kojima se sticu slijedeci uvjeti: 1. da u vezi s obavljanjem poslova na radnom mjestu postoje znatniji stetni uticaji na zdravstveno stanje i radnu sposobnost radnika, i pored toga sto su primijenjene sve opce i posebne mjere zastite na radu, u skladu sa propisima o zastiti na radu, kao i druge mjere koje mogu uticati na otklanjanje i smanjivanje stetnih uticaja; 2. da se poslovi na radnom mjestu pod teskim i za zdravlje stetnim uvjetima obavljaju neposredno pored izvora stetnih uticaja neprekidno u toku procesa rada; 3. da poslove na radnom mjestu pod okolnostima iz tac. 1. i 2. ovog stava obavlja isti radnik u toku punog radnog vremena, uzimajuci kao puno radno vrijeme i radno vrijeme krace od 42 sata sedmicno, odredjeno za pojedine poslove zbog posebnih uvjeta rada, u skladu sa propisima i opcim aktom preduzeca i drugog pravnog lica. Kao radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem, zato sto je vijek vrsenja profesionalne djelatnosti ogranicen navrsenjem odredenih godina zivota, mogu se utvrditi radna mjesta u onim zanimanjima u kojima zbog prirode i tezine posla, fizioloske funkcije organizma opadaju u toj mjeri da radniku onemogucavaju dalje uspjesno vrsenje iste profesionalne djelatnosti.

Clan 91.

Radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna u uvecanom trajanju i stepen uvecanja staza osiguranja utvrdjuje Vlada Federacije, na prijedlog: 1. Federalnog ministra odbrane za vojne osiguranike; 2. Federalnog ministra unutrasnjih poslova za zaposlene u Federalnom ministarstvu unutrasnjih poslova; 3. Federalnog ministra pravde za zaposlene u sudskoj policiji i kaznenopopravnim ustanovama. Radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna u uvecanom trajanju i stepen uvecanja staza osiguranja za zaposlene u kantonalnom ministarstvu unutrasnjih poslova, utvrdjuje vlada kantona na prijedlog kantonalnog ministra unutar njih poslova.

Clan 92.

Radna mjesta iz clana 90. ovog zakona na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem, postupak za njihovo utvrdjivanje, stepen uvecanja staza osiguranja na tim radnim mjestima, kao i obim odgovarajuceg snizavanja starosne granice utvrdjuje nosilac osiguranja. Radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem utvrdjuju se po prethodno pribavljenom misljenju odgovarajucih strucnih i naucnih organizacija, i uz saglasnost Ministarstva. Radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem podlijezu reviziji, na nacin i po postupku po kojima se utvrdjuju radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem. Revizija se obavlja najkasnije u roku od pet godina od dana utvrdjivanja tih radnih mjesta. Blizi propis o utvrdjivanju radnih mjesta na kojima se staz osiguranja racuna u uvecanom trajanju donijet ce nosioci osiguranja, najkasnije u roku od sest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Clan 93.

Osiguranicima iz clana 84. stav 2. ovog zakona koji rade na radnim mjestima na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem staz osiguranja uvecava se samo za ono vrijeme koje su efektivno proveli na radu. 3. Poseban staz

Clan 94.

Licima koja su uzela ucesce u pripremama za odbranu Bosne i Hercegovine, odnosno koja su uzela ucesce u odbrani Bosne i Hercegovine kao pripadnici Armije Republike Bosne i Hercegovine, odnosno Hrvatskog vijeca obrane i organa unutrasnjih poslova, saglasno propisima koji su se na njih odnosili prije stupanja na snagu ovog zakona, u penzijski staz, kao poseban staz u dvostrukom trajanju, racuna se vrijeme koje su proveli u pripremama za odbranu odnosno u odbrani Bosne i Hercegovine u periodu od 30. aprila 1991. godine do 22. decembra 1995. godine. Vlada Federacije ce, na prijedlog federalnog ministra odbrane u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti propis o kriterijima, nacinu i postupku priznavanja i izdavanja uvjerenja na osnovu kojih se vrijeme iz stava 1. ovog clana priznaje u penzijski staz kao poseban staz.

Clan 95.

Licima iz clana 94. ovog zakona koja su pravosnaznom presudom osudjena zbog kivicnog djela ratnog zlocina poseban staz iz clana 94. ovog zakona ne racuna se u penzijski staz.

V OSTVARIVANJE, KORISTENJE I PRESTANAK PRAVA

Clan 96.

Postupak za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja pokrece se na zahtjev osiguranika. Postupak za ostvarivanje prava na porodicnu penziju pokrece se na zahtjev clana porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika prava. Postupak za ostvarivanje prava iz st. 1. i 2. ovog clana pokrece sei na zahtjev lica koje smatra da ispunjava uvjete za ostvarivanje prava. Postupak za ocjenu radne sposobnosti po osnovu invalidnosti pokrece se na zahtjev osiguranika.

Clan 97.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja se osiguravaju u preduzecu drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca, ostvaruju se u skladu sa ovim zakonom, drugim propisima i opcim aktima preduzeca i drugog pravnog lica.

Clan 98.

Kada je za rjesavanje o pravu iz penzijskog i invalidskog osiguranja potrebno utvrditi invalidnost i potpunu nesposobnost za privredjivanje, nosilac osiguranja donosi rjesenje o pravima po osnovu tih cinjenica utvrdjenih na osnovu nalaza, ocjene i misljenja strucnog organa za ocjenjivanje radne sposobnosti u penzijskom i invalidskom osiguranju (u daljem tekstu: strucni organ). Nalaz, ocjena i misljenje strucnog organa obavezno podlijezu kontroli, pri cemu se nalaz, ocjena i misljenja mogu potvrditi, odnosno preinaciti. Nosilac osiguranja uredjuje postupak za utvrdjivanje cinjenica iz stava 1. ovog clana, odredjuje strucni organ za davanje odnosno kontrolu nalaza, ocjene i misljenja, kao i nacin rada tog organa.

Clan 99.

Protiv rjesenja nosioca osiguranja donesenog u prvostepenom postupku osiguranik i korisnik penzije, odnosno clan porodice osiguranika, odnosno korisnika penzije, moze podnijeti zalbu drugostepenom organu nosioca osiguranja. Na osnovu konacnog rjesenja nosilac osiguranja preduzece i drugo pravno lice, poslodavac, odnosno nosioc osiguranja, osiguraniku osigurava ostvarivanje odgovarajuceg prava. Preduzece i drugo pravno lice, odnosno poslodavac duzni su, na osnovu konacnog rjesenja nosioca osiguranja o pravu na raspored na drugo odgovarajuce radno mjesto osiguranika rasporediti na radno mjesto, u skladu sa clanom 28. stav 2. ovog zakona.

Clan 100.

Pravosnazno rjesenje o ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja moze se izmijeniti novim rjesenjem, ako je pravosnaznim rjesenjem povrijedjen zakon na stetnu korist korisnika prava. Pravo po novom rjesenju iz stava 1. ovog clana pripada od dana kada su ispunjeni uvjeti za sticanje prava, ali najduze sest mjeseci unazad od dana donosenja tog rjesenja. Rjesenje kojim je priznato pravo na penziju, odnosno novcanu naknadu, izvrsno je danom donosenja.

Clan 101.

U postupku za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja osigurava se zaštita prava osiguranika i korisnika prava u okviru nosioca osiguranja, u skladu sa ovim zakonom, kao i sudska zaštita.

Član 102.

U postupku za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja osiguranik ostvaruje u preduzeću i u drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca, u smislu člana 81. ovog zakona, osiguranicima se osigurava zaštita prava, pod uvjetima i na način koji su utvrđeni u preduzeću i u drugom pravnom licu odnosno kod poslodavca, u skladu sa ovim zakonom.

Član 103.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja sticu se i dospijevaju danom ispunjenja uvjeta propisanih ovim zakonom, s tim što se pravo na penziju može ostvariti samo poslije prestanka osiguranja.

Član 104.

Penzija se isplaćuje od dana ispunjenja uvjeta propisanih za sticanje penzije, ako je zahtjev podniet u roku od šest mjeseci od dana ispunjenja uvjeta, a ako je zahtjev podniet po isteku tog roka, od dana podnošenja zahtjeva i za šest mjeseci unazad. Dospjela novčana primanja proistekla iz ostvarenog prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja zastarijevaju u roku od šest mjeseci, od dana dospelosti.

Član 105.

Pravo na raspoređivanje na drugo odgovarajuće radno mjesto, odnosno pravo na odgovarajuće zaposlenje, sa ili bez prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije, i pravo na odgovarajuću naknadu plaće u vezi sa korištenjem ovih prava pripada od dana nastanka invalidnosti.

Član 106.

Penzija i naknada plaće od dana nastanka invalidnosti do dana raspoređivanja ili zapošljavanja na drugom odgovarajućem radnom mjestu, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju i za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije, određuju se u mjesečnom iznosu i dospijevaju za isplatu unazad posljednjeg dana kalendarskog mjeseca. Naknada plaće zbog manje plaće na drugom odgovarajućem radnom mjestu određuje se u mjesečnom iznosu i dospijeva za isplatu zajedno sa plaćom, a isplaćuje je preduzeće i drugo pravno lice odnosno poslodavac. Korisniku prava na naknadu plaće, odnosno novčanu naknadu, koji se bez opravdanog razloga ne odazove pozivu na pregled radi ponovnog utvrđivanja stanja invalidnosti obustavlja se isplata naknade plaće odnosno novčane naknade za vrijeme od dana određenog za pregled do dana odazivanja na poziv za pregled. Obustavljeni iznos naknade plaće iz stava 1. ovog člana, isplaćuje se naknadno korisniku prava, ako se na ponovnom pregledu utvrdi da nije doslo do promjene utvrđenog stanja. Ako je doslo do promjene utvrđenog stanja, koja povlači gubitak prava u skladu sa ovim zakonom, obustavljeni iznos naknade plaće isplaćuje se samo do dana nastale promjene.

Član 107.

Penzija se isplaćuje stranom državljaninu koji se iseli na stalan boravak u inozemstvo, ako sa odnosnom državom postoji međunarodni ugovor, odnosno sporazum o plaćanju ovih pri manja u inozemstvu ili ako ta država priznaje takvo pravo državljanima Federacije. Penzija se isplaćuje državljaninu Federacije u inozemstvo, ako takva obaveza postoji po međunarodnom ugovoru. Ako ova obaveza ne postoji po međunarodnom ugovoru, nosilac osiguranja može odobriti isplatu, ako iz porodičnih i zdravstvenih razloga državljanin Federacije odlazi na stalan boravak u inozemstvo.

Član 108.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju smrću korisnika prava, s tim što se penzija isplaćuje za cijeli mjesec u kome je korisnik penzije umro. Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju ako se naknadno utvrdi da nisu ispunjeni uvjeti za sticanje tih prava. Prava iz stava 2. ovog člana prestaju prvog dana narednog mjeseca od dana donošenja rješenja o prestanku prava iz st. 1. i 2. ovog člana. Član 109. Udovica mlađja od 45 godina života, odnosno udovac mlađji od 60 godina života, stupanjem u novi brak gubi pravo na porodičnu penziju, osim ako je to pravo steceno ili je postojalo zbog potpune nesposobnosti za privredjivanje. Udovici odnosno udovcu koji stupanjem u novi brak izgube pravo na porodičnu penziju, a po bracom drugu iz novog braka ne steknu pravo na porodičnu penziju, uspostavlja se pravo na raniju porodičnu penziju, ako: 1.

danom prestanka novog braka ima još djece iz prvog braka koja imaju pravo na porodičnu penziju; 2. su ispunjeni uvjeti pod kojim udovica odnosno udovac, s obzirom na godine života, imaju pravo na porodičnu penziju.

Član 110.

Ako se dijete koje ima pravo na porodičnu penziju za vrijeme redovnog školovanja nalazi na odsluženju odnosno dosluženju vojnog roka, penzija mu se za to vrijeme ne isplaćuje. Udovici odnosno udovcu koji su stekli pravo na porodičnu penziju pod uvjetima iz člana 62. stav 1. tačka 3. i člana 64. stav 1. tačka 3. ovog zakona penzija se isplaćuje i za vrijeme dok se dijete nalazi na odsluženju odnosno dosluženju vojnog roka.

Član 111.

Osiguranik sa promijenjenom radnom sposobnošću koji je stekao pravo na odgovarajuće zaposlenje sa ili bez prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije gubi pravo na odgovarajuću novčanu naknadu ako bez opravdanog razloga: 1. ne stupi na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju ili prekine započetu prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju; 2. odbije da radi na odgovarajućem radnom mjestu koje mu je osigurano.

Član 112.

Prava stečena po osnovu invalidnosti traju dok postoji to stanje. Ako u slučaju iz stava 1. ovog člana nastupe promjene uslijed kojih se utvrđeno pravo gubi ili mijenja, odnosno stice neko drugo pravo, pravo se gubi ili mijenja od dana nastale promjene, koju utvrđuje stručni organ iz člana 98. ovog zakona. Rješenje o pravu iz stava 2. ovog člana donosi nosilac osiguranja.

Član 113.

Ako osiguranik, odnosno korisnik penzije ispunji uvjete za sticanje prava na dvije ili više penzija po ovom zakonu, može koristiti samo jednu penziju, po vlastitom izboru.

Član 114.

Korisniku penzije koji je penziju ostvario prije navršanja 40 godina penzijskog staza, odnosno 65 godina života i korisniku invalidske penzije koji zasnuje radni odnos ili započne da obavlja djelatnost iz člana 11. tac. 1. i 2. ovog zakona penzija se ne isplaćuje za to vrijeme, a najduže do navršanja 40 godina penzijskog staza, odnosno 65 godina života. Korisniku porodične penzije koji zasnuje radni odnos ili započne da obavlja djelatnost iz člana 11. tac. 1. i 2. ovog zakona penzija se ne isplaćuje. Osiguraniku iz stava 1. ovog člana, na njegov zahtjev, penzija će se ponovo odrediti prema novonavršenom penzijskom stazu i ponovnim određivanjem penzijskog osnova uzimajući u obzir i nove plate, odnosno osnovice osiguranja, a penzija će se odrediti pod uvjetima utvrdjenim ovim zakonom.

Član 115.

U slučaju izdržavanja kazne dugotrajnog zatvora zbog krivičnog djela protiv ustavnog poretka Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine, covjecnosti i međunarodnog prava, članovima porodice osuđenog lica vrši se isplata penzije do visine porodične penzije koja im pripada u skladu sa ovim zakonom.

Član 116.

Prava stečena po ovom zakonu prestaju kada u toku korištenja prava prestanu da postoje uvjeti za sticanje i ostvarivanje prava, u slučajevima i pod uvjetima koji su utvrdjeni ovim zakonom.

VI OSIGURAVANJE SREDSTAVA ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE

Član 117.

Sredstva potrebna za ostvarivanje prava i obaveza iz penzijskog i invalidskog osiguranja osiguravaju se iz doprinosa, prihoda po osnovu dobrovoljnog osiguranja, prihoda koje svojom djelatnošću ostvari nosilac osiguranja i drugih prihoda. Najmanji iznos sredstava potrebnih za rad nosioca osiguranja utvrdit će Vlada Federacije.

Clan 118.

Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje su: 1. doprinos iz place i drugih primanja osiguranika; 2. doprinos na isplacenu placu na teret poslodavca; 3. dodatni doprinos za staz osiguranja koji se racuna sa uvecanim trajanjem. Stope doprinosa iz stava 1. ovog clana utvrduju se proporcionalno za sve osiguranike za isti obim prava. Stope doprinosa iz stava 1. ovog clana utvrduju nosioci osiguranja u istoj visini. Na stope doprinosa saglasnost daje Vlada Federacije.

Clan 119.

Obveznici doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iz clana 118. stav 1. tacka 1. su osiguranici iz cl. 8. do 12., clana 13. stav 1. tacka 1., clana 14. stav 1. tacka 4. i clana 17. ovog zakona. Obveznici doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iz clana 118. stav 1. tacka 2. ovog zakona su poslodavci na ciji teret je isplacena placa odnosno naknada place. Obveznici doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iz clana 118. stav 1. tacka 3. ovog zakona su poslodavci za zaposlenike koji rade na radnim mjestima na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem. Obveznik doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iz clana 118. stav 1. tac. 1. i 2. ovog zakona za osiguranike koji primaju naknadu place za vrijeme spriječenosti za rad po propisima o zdravstvenom osiguranju je nadležna organizacija zdravstvenog osiguranja. Obveznik doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iz clana 118. stav 1. tac. 1. i 2. ovog zakona za osiguranike iz clana 13. stav 1. tacka 2. ovog zakona je organizacija za zapošljavanje.

Clan 120.

Osnovica za obracun doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje je: 1. za osiguranike iz clana 8. stav 1. tacka 1. i clana 10. stav 1. tacka 1. ovog zakona, bruto placa zaposlenika, odnosno osnov od kojeg se odredjuje novcana naknada za vrijeme spriječenosti za rad po propisima o zdravstvenom osiguranju; 2. za osiguranike iz clana 8. tac. 5. i 8. ovog zakona, bruto placa, odnosno naknada za obavljanje te funkcije; 3. za osiguranike iz clana 8. tac. 6. i 7. ovog zakona, bruto placa koju bi za istu vrstu posla ostvario u Federaciji; 4. za osiguranike iz cl. 9. i 10. ovog zakona je najmanje prosjecna bruto placa u Federaciji, a najviše tri prosjecne bruto place u Federaciji, prema posljednjem poznatom podatku Zavoda; 5. za osiguranike iz clana 11. tac. 1. i 2. ovog zakona, bruto placa osiguranika, a ne može biti niza od prosjecne mjesečne bruto place u Federaciji, prema posljednjem poznatom podatku Zavoda; 6. za osiguranike iz clana 11. tacka 3. ovog zakona, bruto osnov od koga je odredjena novcana naknada; 7. za osiguranike iz clana 11. tacka 4. ovog zakona, bruto primanja osiguranika, a ne mogu biti niza od prosjecne bruto place u Federaciji, prema posljednjem poznatom podatku Zavoda; 8. za osiguranike iz clana 12. ovog zakona najmanje prosjecna brutoplaca u Federaciji, a najviše tri prosjecne bruto place u Federaciji, prema posljednjem poznatom podatku Zavoda; 9. za osiguranike iz cl. 14. i 15. ovog zakona, doprinos u fiksnom iznosu koji utvrduje nosilac osiguranja; 10. za osiguranike iz clana 17. ovog zakona, najmanje prosjecna bruto placa u Federaciji, prema posljednjem poznatom podatku Zavoda. Najnizu osnovicu za obracun doprinosa utvrduju nosioci osiguranja, uz saglasnost Vlade Federacije

Clan 121

. Za osiguranike iz clana 8., clana 10. stav 1. tacka 1., clana 11. tac. 3. i 4., clana 13. i clana 14. stav 1. tac. 1. i 8. ovog zakona obracun, obustavu i uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje vrsi isplatilac place, odnosno novcane naknade. Osiguranici iz clana 9., clana 10. stav 1. tac. 2. i 3., clana 11. tacka 1., clana 12. i clana 17. ovog zakona su obveznici uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za sebe

Clan 122

. Obveznici obracuna i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u odredjenim okolnostima su: 1. za lica iz clana 14. stav 1. tacka 2. ovog zakona obrazovno odgojne ustanove; 2. za lica iz clana 14. stav 1. tacka 3. ovog zakona poslodavci kod kojih rade; 3. za lica iz clana 14. stav 1. tacka 5. ovog zakona omladinske zadruge; 4. za lica iz clana 14. stav 1. tacka 6. ovog zakona investitori radova; 5. za lica iz clana 14. stav 1. tacka 7. ovog zakona organizatori sportskih takmicenja; 6. za lica iz clana 14. stav 1. tacka 9. ovog zakona preduzeca i druga pravna lica kod kojih se nalaze na strucnom osposobljavanju; 7. za lica iz clana 14. stav 1. tacka 10. ovog zakona kazneno popravne ustanove; 8. za lica iz clana 15. ovog zakona preduzeca i druga pravna lica koja ih pozivaju.

Clan 123

Obveznici uplate doprinosa iz clana 121. stav 1. obracun, obustavu i uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje vrse mjesečno, odnosno prilikom

svake isplate place i drugih primanja. Obveznici uplate doprinosa iz clana 121. stav 2. i clana 122. ovog zakona duzni su uplatiti doprinos do 15tog u mjesecu za protekli mjesec. Na iznose doprinosa koji nisu placeni u rokovima iz st. 1. i 2. ovog clana placa se kamata prema vazecim propisima o zateznoj kamati u Federaciji. Ustanova preko koje obveznici uplate doprinosa iz st. 1. i 2. ovog clana obavljaju platni promet nece dozvoliti isplatu place i drugih primanja prije nego, uz redovne place i primanja, ne budu uplaceni doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje, u skladu sa ovim zakonom.

Clan 124.

Ukoliko u trenutku utvrdjenja zaostale obaveze ne postoji pravno lice koje je bilo obveznik obracuna i uplate doprinosa u trenutku nastanka obaveze uplate doprinosa, utvrdjenu zaostalu obavezu izmirit ce pravni sljednik ili osnivač obveznika obracuna i uplate doprinosa, odnosno pravnog sljednika, ili vlasnik obveznika, odnosno pravnog sljednika. Ukoliko ne postoje lica iz stava 1. ovog clana, utvrdjene zaostale obaveze moze izmiriti i sam osiguranik.

Clan 125.

Nosilac osiguranja izdvaja sredstva u stalnu rezervu dok ne dostigne iznos od 10% planiranih prihoda za tekucu godinu. Sredstva rezerve iz stava 1. ovog clana koriste se za odrzavanje likvidnosti nosioca osiguranja

Clan 126

Sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje vojnih osiguranika vode se na podracunu nosioca osiguranja i penzije vojnih osiguranika se isplacuju sa tog racuna. Maticnu evidenciju vojnih osiguranika nosilac osiguranja vodi odvojeno od ostalih osiguranika

Clan 127

Poslove obracuna i naplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje osiguranika iz clana 11. tac. 1. i 2. ovog zakona, zemljoradnika i drugih osiguranika koji su sami obveznici uplate doprinosa vrsi nosilac osiguranja

Clan 128

U cilju kontrole pravilnosti obracuna i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, nosilac osiguranja obavlja poslove finansijskog nadzora i poslove ekonomsko finansijske revizije uplate doprinosa kod obveznika uplate doprinosa i vrsi uvid u evidencije naplate i rasporeda uplacenih doprinosa kod Zavoda za platni promet Federacije Bosne i Hercegovine. Nosilac osiguranja i obveznik uplate doprinosa mogu u toku upravnog postupka, kojim se utvrdjuje visina i iznos uplate doprinosa zakljuciti poravnanje, potpuno ili u pojedinim spornim tackama, o cemu sacinjavaju zapisnik. Nosilac osiguranja moze smanjiti dug po osnovu kamata i pristati na obracun i uplatu duga u duzem roku, ali ne duzem od sest mjeseci. Zapisnik o zaključenom poravnanju iz stava 2. ovog clana ima snagu rjesenja donijetog u upravnom postupku

Clan 129

Utvrdjena dugovanja za koja nije sacinjen zapisnik o poravnanju iz clana 128. stav 4. realizuju se tako sto se obvezniku uplate doprinosa rjesenjem nalaze obaveza da uplati doprinos i rok u kome se ta obaveza treba izvršiti. Zalba na rjesenje kojim se nalaze uplata doprinosa ne odlaze izvršenje rjesenja i rjesenje je izvrsna isprava u postupku izvršenja radi naplate novcanih potraživanja

Clan 130

. Finansijski plan i godisnji obracun nosioca osiguranja se donose u skladu sa propisima o budzetima Federacije. Nosilac osiguranja donosi opci akt o postupku i nacinu donosenja finansijskog plana i godisnjeg obracuna iz stava 1. ovog clana

Clan 131

Finansijski plan i godisnji obracun nosioca osiguranja objavljuju se u "Sluzbenim novinama Federacije BiH".

VII KAZNE NE ODREDBE

Clan 132

. Novcanom kaznom od 500,00 do 5.000,00 KM kaznit ce se za prekršaj preduzece, odnosno drugo pravno lice, odnosno poslodavac ako: 1. osiguraniku, protivno odredbama ovog zakona, uskrati ili ogranici prava koja mu pripadaju; 2. omoguci koristenje prava licu kome ne pripada pravo po ovom zakonu ili mu ne pripada u tom obimu; 3. uskrati davanje podataka koje je obavezan da da ili da netacne podatke i obavjestjenja o osiguraniku; 4. ne podnese prijavu o osiguranju ili je podnese nakon propisanog roka ili podnese prijavu s netacnim podacima. Za prekršaj iz stava 1. ovog clana kaznit ce se i odgovorno lice u preduzecu, odnosno u drugom pravnom licu, odnosno poslodavac, novcanom kaznom od 50,00 do 500,00 KM. Ako lice koje je obavezno da samo za sebe podnese prijavu o osiguranju tu prijavu ne podnese ili je podnese nakon propisanog roka, kaznit ce se novcanom kaznom od 50,00 do 500,00 KM.

Clan 133

. Novcanom kaznom od 500,00 do 5.000,00 KM kaznit ce se za prekršaj preduzece, odnosno drugo pravno lice, odnosno poslodavac ako: 1. ne uplacuje doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje u skladu sa ovim zakonom; 2. dozvoli isplatu place bez uplacenih doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje. Za prekršaje iz stava 1. ovog clana kaznit ce se i odgovorno lice u preduzecu, odnosno u drugom pravnom licu, odnosno poslodavac novcanom kaznom od 500,00 do 2.000,00 KM.

Clan 134

. Do pustanja u opticaj KM novcane kazne utvrdjene ovim zakonom mogu se placati u DEM ili u protuvrijednosti valuta koje se koriste u platnom prometu Federacije po srednjem kursu koji objavljuje nadležna finansijska institucija na dan placanja.

VIII PRIJELAZNE I ZAVRSNE ODREDBE

Clan 135

. Lica koja nemaju svojstvo osiguranika po ovom zakonu, ali su to svojstvo imala po propisima koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona, kao i clanovi njihovih porodica i clanovi porodica korisnika prava po ranijim propisima, mogu ostvariti prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, pod uvjetima utvrdjenim ovim zakonom

. Clan 136

. Korisnicima penzija koji su penziju ostvarili pod uvjetima utvrdjenim po propisima iz penzijskog i invalidskog osiguranja do dana stupanja na snagu ovog zakona penzija se isplacuje pod tim uvjetima, izuzev u slucajevima utvrdjenim ovim zakonom. Pravo na zastitni dodatak uz penziju, pravo na porodicnu penziju za vrijeme redovnog skolovanja, pravo rada sa skracenim radnim vremenom i pravo na naknadu place po tom osnovu, pravo na novcanu naknadu za tjelesno ostecenje, pravo na novcanu naknadu za pomoc i njegu, pravo na profesionalnu rehabilitaciju ostvarena po propisima iz penzijskog i invalidskog osiguranja koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona prestaju sest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona

. Clan 137

. Izuzetno od odredbe clana 30. ovog zakona pravo na starosnu penziju stice osiguranik kada navrsi: 1. u 1998. godini 60 godina zivota; 2. u 1999. godini 61 godinu zivota; 3. u 2000. godini 62 godine zivota; 4. u 2001. godini 63 godine zivota; 5. u 2002. godini 64 godine zivota. Osiguranik moze steci pravo na starosnu penziju i

prije navršenih godina života propisanih u stavu 1. ovog člana, odnosno u članu 30. ovog zakona, kad navrši 55 godina života i 30 godina penzijskog staza (žena), odnosno 60 godina života i 35 godina penzijskog staza (muškarac), ali najduže do 31. decembra 2005. godine. Osiguraniku iz stava 2. ovog člana iznos penzije određen prema dužini penzijskog staza umanjuje se za 0,5% (žena), odnosno 1% (muškarac) za svaku godinu ranijeg odlaska u penziju prije navršenih 65 godina života. Osiguraniku iz stava 3. ovog člana, kada navrši godine života iz stava 1. ovog člana, odnosno iz člana 30. ovog zakona, ne prestaje umanjeње penzije u skladu sa stavom 3. ovog člana

. Član 138

. U periodu od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona visinu zajamčene, najniže i najviše penzije iz člana 72. ovog zakona određuje nosilac osiguranja uz saglasnost Federalnog ministarstva

Član 139

. Vojnim osiguranicima pripadnicima bivše JNA državljanima Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: vojni osiguranici bivše JNA) korisnicima penzije koji imaju prebivaliste na teritoriji Federacije, penzija se isplaćuje u visini 50% iznosa penzije određene u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona (u daljem tekstu: propisi vojnih osiguranika)

Član 140

. Ako penzija vojnog osiguranika pripadnika bivše JNA određena u skladu sa propisima vojnih osiguranika iznosi manje od zajamčene penzije utvrđene u članu 72. ovog zakona, penzija će se isplatiti u visini određenoj u skladu sa propisima vojnih osiguranika. Ako penzija određena u skladu sa propisima vojnih osiguranika iznosi više od zajamčene penzije utvrđene ovim zakonom, a primjenom stava 1. člana 139. ovog zakona iznosi manje od zajamčene penzije, penzija se isplaćuje u visini zajamčene penzije utvrđene ovim zakonom

Član 141

. Ako nosilac osiguranja, odnosno osiguranik ne raspolaze podacima o placi za utvrđivanje penzijskog osnova vojnih osiguranika pripadnika bivše JNA, penzija se određuje na osnovu prosječne penzije korisnika penzije koji imaju isti čin kao osiguranik čija se penzija određuje

Član 142

. Kada se ne raspolaze podacima o penzijskom stazu registriranom u matičnoj evidenciji, penzijski staz utvrdit će se na osnovu slijedeće dokumentacije: radne knjižice, pravosnažnog rješenja o penzijskom stazu, rješenja o prijemu u radni odnos, rješenja o rasporedu na radno mjesto i prestanku radnog odnosa, obavještenja o placi i stazu osiguranja, prijepisa ličnog kartona o zdravstvenom osiguranju, drugih odgovarajućih dokumenata. Član 143. Postupak za ostvarivanje prava pokrenut po zahtjevu prije stupanja na snagu ovog zakona, okončan će se po odredbama ovog zakona ako je to za osiguranika povoljnije.

Član 144

Za utvrđivanje koeficijenta za valorizaciju placi iz člana 45. stav 2. ovog zakona do 31. decembra 1991. godine uzima se prosječna placa u Republici Bosni i Hercegovini, na osnovu podataka Zavoda.

Član 145

Nosilac osiguranja je dužan, u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, privremena rješenja o ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja zamijeniti trajnim rješenjima. Rješenja iz stava 1. ovog člana donose se po službenoj dužnosti ili na zahtjev korisnika prava. Ukoliko se ne raspolaze podacima potrebnim za donošenje trajnih rješenja, rok iz stava 1. ovog člana počinje teći od dana pribavljanja potrebnih podataka. Prava iz stava 1. ovog člana pripadaju od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Clan 146

Drzavljeni Bosne i Hercegovine korisnici prava iz penzijskog invalidskog osiguranja nastavljaju koristiti stecena prava kod nosioca osiguranja na teritoriji Federacije. Korisnicima penzija koji su penziju ostvarili u republikama bivse Socijalisticke Federativne Republike Jugoslavije, a koji su drzavljeni Federacije i imaju prebivaliste na teritoriji Federacije, ukoliko im se penzija ne isplacuje kod nosioca osiguranja kod koga je ostvareno pravo na penziju, do zakljucivanja ugovora o socijalnom osiguranju sa odnosnim drzavama, isplacivat ce se akontacija penzije.

Clan 147

Korisnicima penzije kojima penzija nije isplacivana prema rjesenju kojim im je priznato pravo na penziju nosilac osiguranja je duzan, u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, zapoceti isplatu stvarnih iznosa penzije prema rjesenju kojim im je priznato pravo na penziju, ukoliko raspolaze potrebnim podacima za takvu isplatu. U suprotnom, navedeni rok tece od dana dostupnosti podataka potrebnih za takvu isplatu. Penzija iz stava 1. ovog clana pripada od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Clan 148

Osiguranje sredstava za isplatu razlike izmedju primanja koja su korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja isplac ena u periodu od 1. aprila 1992. godine do dana stupanja na snagu ovog zakona i primanja koja su im pripadala po propisima iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja su se primjenjivala do dana stupanja na snagu ovog zakona uredit ce se posebnim propisom, koji ce se donijeti u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Clan 149

Osiguranje sredstava za izmirenje duga po osnovu neuplac enih doprinosa obveznika iz clana 8. tac. 2., 3. i 4. ovog zakona, uredit ce se posebnim propisom, u roku od sest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Clan 150

Place ostvarene u periodu od 1. januara 1992. godine do 31. decembra 1995. godine ne uzimaju se prilikom utvrdjivanja penzijskog osnova. Ako osiguranik ima samo place ostvarene u periodu iz stava 1. ovog clana, penzijski osnov se utvrdjuje u skladu sa clanom 42. ovog zakona.

Clan 151

Do donosenja propisa o maticnoj evidenciji osiguranika i korisnika penzija primjenjuju se propisi o maticnoj evidenciji o osiguranicima i uzivaocima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona. Vlada Federacije ce, u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti propis o koristenju podataka maticne evidencije o osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja i visini naknade za koristenje tih podataka.

Clan 152

Obrasce propisane propisima o matičnoj evidenciji o osiguranicima i uzivaocima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja štampa i distribuira nosilac osiguranja.

Član 153

Organizacija penzijskog i invalidskog osiguranja cjelovito će se urediti federalnim zakonom, saglasno načinu ostvarivanja nadležnosti federalne i kantonalne vlasti u oblasti socijalne politike, utvrdjenih članom III 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine. Zakon iz stava 1. ovog člana donijet će se najkasnije do 31. maja 1999. godine.

Član 154

Radi ostvarivanja zajedničkih potreba i interesa osiguranika i korisnika prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, Vlada Federacije će osnovati Agenciju za penzijsko invalidsko osiguranje. Agencija iz stava 1. ovog člana ima sedam članova, koje imenuje Vlada Federacije. Agencija će početi sa radom najkasnije u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 155

Agencija neće razmatrati sljedeća pitanja: uvjete u pogledu godina života za sticanje prava na starosnu penziju, prijevremeno penzioniranje, uskladjivanje penzija, broj godina penzijskog osiguranja na osnovu koga se utvrđuje penzijski osnov i odnos između najvećih i najmanjih penzija. Agencija će prestati sa radom kada obavi poslove utvrđene ovim zakonom, a najkasnije do 31. maja 1999. godine.

Član 156

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju se primjenjivati na teritoriji Federacije propisi o penzijskom i invalidskom osiguranju koji su se primjenjivali na teritoriji Federacije do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno. Do donošenja propisa iz člana 25. stav 3., člana 92. stav 3. i člana 98. stav 3. primjenjuju se propisi koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako nisu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 157

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedavajući Doma naroda Parlamenta Federacije BiH Mariofil Ljubić, s. r.
Predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH Enver Kreso, s. r.